

Ker sem se jaz svoje dni s takimi preiskavanji rad bavil in l. 1870. tudi „rokopis kranjskega mesta“, katerega P. pl. Radics v letopisu „Maticice“ (ako se ne motim, v letniku 1879) kakor tudi prof. Krek v „Kresu“ omenjata, z daljšo razpravo izdal, zato menim, da se mi ne bode sledeči „poziv“ za zlo jemal.

V rečeni razpravi sem (proti koncu) te-le besede izrekel: „Jaz sem trdno prepričan, da je sila še več takih „pisem“ slovenskih vstvarila, kakova so Miklošičev (ljubljski) in ta „Kranjski“, in preiskovalci starih knjigoshramb bodo gotovo še več takih spomenikov prahu in tmini oteli.“

Rečeno vidim tu deloma uže potrjeno. Ali kakor sem gore opomenil, tako tudi zdaj znovič razglasim poziv: Naj se naši učenjaki (katerim je sreča dana, da smejo v svoji domovini delovati) potrudijo, takih spomenikov iskati. Preiskujejo pa naj: (a) mestne arhive, na pr. v Kranji (kjer se bode menda še original mojega rokopisa našel; kajti da je to le prepis, kaže očito njegov konec in ker je nedovršen), potem v Kamniku, v Radoljici, v Novomestu, Celji itd. (se ve da v Ljubljani pred vsemi); (b) stare gradove, na pr. Ptujski, posebno pa koroške; (kajti v gradovih so bili sedeži sodišč in tam so se prav lahko taki obrazci ohranili med staro „navlako“); (c) stare in trdne samostane (kjer se mora več takega najti) na pr. Šen-Pavel-ski na Koroškem i. dr.; (d) stare cerkvene in župnijske hrame. Tudi bi se (e) v glavnih mestih: Celovci, Gorici, Trsti in Gradci menda kaj našlo v knjigoshrambah in pri historičnih društvih. Skrbno in marljivo je treba iskati, in brez vspeha gotovo ne bode.

O koristi takih listin govoriti bilo bi pač nepotrebno. Naj samo nekaj omenim: treba nam je po induktivnem pôti sestavljene, historične slovenske gramatike, ne kakoršna se temu ali onemu pisatelju dobra zdi. Grešilo se je proti slovenskemu jeziku uže mnogo (in jaz — sam sebe čisto nič ne iznimam); zato naj tako dobita gramatika našim pisateljskim grehom konec stori. K temu pa je priprav treba.

Janko Pajk.

Nove muzikalije.

* „Glasi s Primorja I. del“ — se zove zbirka napevov, katere je zložil 30. maja 1879. umrli skladatelj Avgust Leban. Natisnil in založil je to delo marljivi knjigotiskar J. Krajec v Novomestu. — Zbirka obsega 10 napevov, med katerimi se posebno odlikujejo: števil. 1. „Molitev“, števil. 3. „Podoknica“, v kateri ima proti koncu bariton majhen, a prav mičen solo, števil. 4. „Mornarska“, ki bode povsod dopadala in števil. 7. „V tih noči“, v kateri se pa nahajajo nekateri tiskovni pogreški. Uredil je zbirko brat umrlega skladatelja gosp. Janko Leban, kateremu želimo, kakor tudi založniku, da bi prav kmalu razprodala ta snopič pesem, ki je prav lepo tiskan. Velja samo 1 gold. Naj toraj pevska društva in prijatelji domače glasbe hitro sežejo po tej zbirki, da dobimo kmalu 2. del v roke.

Starinske stvari.

Denar „Ferto“.

Čestiti gosp. Šašeljski misli, da je v prepisu listine, v kateri so imenovane fare, ki so imele plačevati papežev davek, postala pomota, in da bi moralo stati „Testones“.

A temu ni tako. Pogledal sem še drugo izvirno listino iz arhiva krškega kapiteljna, pa tudi tam najdem, da so okoli leta 1280. do 1281. morale cerkve: Moedezen (Motnica, Mötniz), Leobedinger (Lieding), Meydeldik (Meiselding), Krich (Kreig), Mülbach, Pulst, Lobschash (kje je stala?), Fridolseich (Friedlach), Zeomolsberg (Zammelsberg), Mirogonich (ne vem, kje je bila), Seromoz (mi neznana), Griven (v krškem okraji), Biswich (Pisweg) in pa Feustreiz (Feitritz pri Gradeši), v markah in fertonih papežem davek plačevati.

Beseda: ferto je označevala, kakor sem pozneje pri Du Cange-tu (Glossar, vox „Ferto“) našel, četvrti del sreberne marke, in je v latinščino srednjega veka prilazila iz nemščine, v kateri najdemo: „Viert“, Viertel, Viertel. Ker je sreberna marka vagala 16 lotov, je tedaj ferto imel 4 lote srebra.

Staritrg pri Slovenjem Gradci l. sušca 1881.

Davorin Trstenjak.

Mnogovrstne novice.

* *Mesto sozidano na diamantih.* Središče južnoafriških diamantnih rovov je Kimberley. V 11 letih dospelo je to mesto do 16.000 prebivalcev. A sedaj so našli, da je svet, na katerem je mesto sozidano, ravno tako bogat na diamantih, kakor okolica njegova. Vsa zidališča in drugi prostori v mestu so na enkrat zelo poskočili v ceni. Težko je določiti, koliko hiš bodejo podrli, da bodo mogli preiskavati zemljo po diamantih. Zanimivo bode gledati prihodnji razvitek mesta, katero ima svoj povstanek in svoje poznejše razdejanje pripisati istemu vzroku, namreč bogastvu diamantov, v česar sredi je sozidano.

* *Prebivalcev na svetu določujeta po najnovejših štetjih Behm in Wagner na 1456 milijonov duš.*

* *Odkod nosljanje tobaka?* Nosljanje (šnofanje) tobaka iznašla je francoska kraljica Katarina. Njenega sina Franca II. je mnogokrat hudó glava bolela in vsi zdravniki mu niso mogli pomagati. Tedaj izmislila si je pametna gospá, da utegne sinu pomagati, ako bi tobak, ki se je takrat razširjati jel, v prah zmlet v nos vlekel. In to je pomagalo. Se ve da jeli so koj dvorniki nosljanje posnemati, če jih je glava bolela ali ne; tudi ljudstvo privadilo se je po tem zgledu kmalu nosljanja.

Zabavno berilo.

Noč.

Povest deklice.

Spisal N. Morski.

Natisnila „Njiva“ v 48. listu 1880. leta.

(Dalje.)

2.

Glej! tako smo živeli z atetom. Imeli smo tri sobe in kuhinjo. V kuhinji je živela Ira, a dom naš je stal na dvoru. Ira je bila dobra, le molčala je vedno, a kedar kaj zine, vedno govori, da ničesa ne razumeš. Rečeš jej, postavi samovar, a ona dé na to, da ničesa ne razumeš. Pa dobra je bila. Ate so bili vedno v pisarnici, jaz pa sama. Tako smo živeli dolgo, živeli pozimi in poleti in nihče ni bival pri nas in mi nismo šli nikamor. Poleti po veliki noči me je vodil ate na sprehod v precej velik vrt. Lep vrt je bil! Na ulici je vroče, prideš pa na ta vrt, varje te drevje popolnem